

AD HOMERI ODYSSEAM ι 343 sq.

(Primljeno za Filologiju na 3. sjednici V. odjela od 10. IV. 1956.)

Želeći, da bi ostao nepoznat, upotrebljava Odisej u Homerovoj Odiseji nekoliko lažnih imena: Polifemu se predstavlja kao Οὔτις (ι 366 i d.), Eumeju kao Krećanin, sin Kastora Hilakovića (ξ 199 i d.), Penelopi kao Eton, sin Krećanina Deukaliona i brat Idomenejev (τ 172 i d.), a od knjige XIV. do početka XXII. nastupa kao bezimeni prosjak. Nas zanima ovdje pseudonim Οὔτις, s pomoću kojega je junak spasio život sebi i šestorici svojih drugova, a ktome i neke druge stvari, koje su u toj knjizi Odiseje povezane s pomenutim lažnim imenom.

Kad je Kiklop treći put pojeo po dvojicu od Odisejevih drugova (σὺν δ' ὅ γε δὴ αὐτὲ δῶμα μάρψας ὀπλίσατο δόρπον¹ 344), ponudi mu Odisej iz kozje mješine slatkoga, crnog vina, što ga je dobio na Ismaru od Marona, sina Euantejeva, svećenika Apolonova (Κύκλωψ, τῆ², πίε οἶνον, ἐπεὶ φάγεις ἀνδρόμεα κρέα 347). Kiklopu se slatko piće vrlo svidjelo (ἦσατο δ' αἰνώ³ ἠδὲ ποτὸν πίνων 353) pa zatraži ponovo i pozove došljaka, da mu kaže svoje ime:

δός μοι ἔτι πρόφρων, καί μοι τεὸν οὖνομα εἶπε
αὐτίκα νῦν, ἵνα τοι δῶ ξείνιον, ᾧ κε σὺ χαίρης. 355 i d.

¹ Tako kaže pjesnik i u stihu 291., ali u stihu 311. veli δείπνον, pa je po tom Polifem pojeo prvu dvojicu Odisejevih drugova skoro po njihovu dolasku, t. j. naveče, drugu dvojicu ujutru, a treću drugi dan naveče, malo prije nego je izgubio oko.

² Τῆ nije stari imperativ, kako se negda držalo (isp. *F. Passow*, Handwörterbuch s. v.), nego uzvik od demonstrativne *to-osnove kao i litavsko *tè* sa značenjem »na, evo, uzmi«. Stoji uz imperativ baš kao slavensko *de*, a dolazi uglavnom kod Homera (sedam puta), rijetko kod antičkih pjesnika. Kod Sofrona fr. 156 K nalazi se i pluralni oblik τῆρε; isp. δέυρο δεῦτε, slav. *na, nate*, novogrč. *vá váte*. Isp. *Brugmann-Thumb*, *Griech. Gramm.*⁴ § 604., 12.

³ Pridjevu αἰνώς (adv. αἰνώως) temeljno je značenje »strašan, strahovit; isp. na pr. Δ 25 αἰνώτατε Κρονίδη, Σ 465 μόρος αἰνώς, Η 97 ἢ μὲν δὴ λῶβη τάδε γ' ἔσσειται αἰνώθεν αἰνώως. Otud razvilo se već u Homera značenje »vrlo velik« (adv. »vrlo«), koje je u njega veoma često, pa tako i na tom mjestu.

Tako reče, i Odisej mu opet dade žarkastog vina, ali sada triput redom, i on, luda (ἀφραδίησιν 361), triput iskapi dodna. A kad je Kiklopu vino preuzelo pamet, prozbori mu Odisej ove riječi:

Κύκλωψ, εἰρωτᾷς μ' ὄνομα κλυτόν· αὐτὰρ ἐγὼ τοι
ἔξερέω· σὺ δέ μοι δὸς ζείνιον, ὡς περ ὑπέστης.
Οὕτις ἔμοιγ' ὄνομα· Οὕτιν δέ με κυκλήσκουσι
μήτηρ ἠδὲ πατήρ ἠδ' ἄλλοι πάντες ἑταῖροι. 364—367.

Tekst pokazuje, da Odisej nije kazao Kiklopu pravo svoje ime, nego ga je svijesno zatajio i poslužio se lažnim imenom Ουτις. Zašto je to učinio, pokazuju neke stvari, koje su se dogodile prije navedenoga njegova odgovora. Već njegovo gromoradno obličje, više slično »gustoj planinskoj glavici nego čovjeku hljebojedi« (191), pobuđivalo je u junaku nepovjerenje prema Kiklopu, koje se još veoma pojačalo, kad je čuo, što divljan misli o pribjegarima i kako drsko govori o bogovima (275 i d.) ne znajući ni za pravdu ni pravicu kakvu (215). Zato na pitanje Kiklopovo, gdje je ostavio svoju dobro građenu lađu, i odgovara lukavo, tajeći istinu, da mu je lađu slomio Posídon zemljotresac, bacivši je o hridine (279 i d.). Kad je pak izatoga u tri navrata vidio, kako mu bezakonik uništava drugove i priređuje ih sebi za večeru i doručak, uskipi osvetom (299) i stane se dovijati, kako da je izvrši (316 i d.). U takvim je prilikama došlo, dakako, Odisejevo nepovjerenje prema Kiklopu do vrhunca, pa mu stoga oprezni mnogoznalac nije htio odati ni pravo svoje ime, iako nije mogao znati, kad će mu lažno ime Ουτις biti od koristi (to je znao samo pjesnik). Ono je spasilo, kako je poznato, i njega i njegove drugove nakon izbijanja divljanova oka, ali mu je ono bilo na spas i u *onaj čas, čim je izrečeno*. Da se naime junak predstavio Kiklopu kao Odisej, divljan bi ga prožderao odmah sada, kao sedmog, a ne kao posljednjeg od svih njegovih drugova, što mu je obećao kao dar za ponuđeno slatko vino, jer bi se, čuvši to ime, odmah sjetio starodavnog proroštva, što mu ga je prorekao Telem, sin Eurimov, t. j. da će izgubiti očinji vid od ruke Odisejeve (509 i d.).

Lažno ime Odisejevo identično je s neodređenom zamjenicom ουτις. Te su dvije riječi gramatici u 2./3. vijeku n. e. (ako to nije u tom slučaju učinio već davno prije sam Aristofan Bizantinac), kad se provodilo na grčkim tekstovima sistematsko akcentovanje, grafički diferencirali tako, da su ουτις kao zamjenicu (s obzirom na to, da zakon o perispomeniranju nije vrijedio za akuiranu dužinu + enklitika⁴) obilježili akutom: οὔτις, a ουτις kao vlastito ime cirkumfleksom: Οὔτις. Schwyzer na citiranom mjestu kaže, da je Οὔτις als Name wohl nur Grammatiker-Differenzierung und berechtigt nicht zu den weitreichenden Schlüssen auf die Chronologie der Properispomenierung. Po nekim znacima u tekstu čini se ipak vjerojatno, da su gramatici pomenutim akcentskim diferenciranjem samo potvrdili grafički ono, što je tu bilo od prvoga početka, kad je pjesnik te zgode i nezgode Odisejeve slagao u stihove, a pjevači i reci-

⁴ Isp. E. Schwyzer, Griechische Grammatik I, str. 377. i 388.

tatori širili ih dalje, pazeći brižno ne samo na ritam, nego i na kvantitetu i akcenat svake riječi. Kad ne bi tako bilo, ne bi ni slušači često znali, kako imaju da shvate riječi slična značenja. Tako bi, na pr., u stihu ψ 286 i d.

εἰ μὲν δὴ γῆρας γε θεοὶ τελέουσιν ἄρειον,
ἐλπωρή τοι ἔπειτα κακῶν ὑπάλωξιν ἔσσεσθαι

zacijelo bili u neprilici, što treba da razumiju pod riječju γῆρας, kad bi kod nje recitator zanemario kvantitetu i akcenat, da li »bolju starost« (γῆρας = géeras) ili »bolji dar« (γῆρας = géras), jer bi im u smisao nekako pristajalo i jedno i drugo.

Predstavljajući se naime Kiklopu, kazuje mu Odisej svoje ime dva puta: prvi put u nominativu, drugi put u akuzativu: Οὐτις-Οὔτιν, i to u takvu akuzativnu obliku, kojim ga je strogo diferencirao od neodređene zamjenice: οὔτις-οὔτινα (isp. na pr. β 199, ζ 176, Η 196 i dr.), a ktome ga je oba puta i istaknuo, dajući mu mjesto na početku rečenice. Kad je tako, sama se od sebe nadaje pomisao, da ga je, kao predašnji indefinit u službi vlastitog imena, diferencirao i *akcentom*. Tu mogućnost potvrđuje činjenica, što se u grčkom jeziku i inače događa takvo pomjeranje akcenta, naročito kod oksitoniranih pridjeva, kad se supstantiviraju ili postaju vlastita imena. Tako, na pr., stoji prema pridjevu λευκός imenica λευκός (riba bjelica), prema pridjevu σπικρός vlastito ime Σπικρός (Dem. Protiv Midije 182); isp. još: αἰσχρός: Αἰσχρός; δασύς: Δασυός; γλαυκός: Γλαυκός; ξανθός: Ξανθός; πλατύς: Πλάταιον; φοβός: Φόβος; χαλεπός: Χάλεπος; ἀρετή: Ἀρέτη i t. d.⁵ S obzirom na ta akcentska pomjeranja sva je prilika, da se i kod pronomena οὔτις (= uútis), odmah čim ga je Odisej supstantivirao i učinio vlastitim imenom pomjerio akcenat u Οὔτις (= úutis); isp. μήτηρ (= meéter): μήτηρ (= méeter); Ζεύς (= Zeús): Ζεῦ (= Zéu). Po tom bi Odisej sve udesio tako, da Kiklop ne bi mogao posumnjati o istinitosti njegove izjave.⁶

⁵ Isp. *Bechtel*, Die historischen Personennamen des Griechischen. Halle a. d. S. 1917., passim; *Schwyzler*, Griech. Gramm. I. str. 380. i 420. – Diferenciranje akcentom kod prijelaza u vlastito ime (ponajviše kod apelativâ) javlja se i drugdje; isp. u slovenskom: brodnik – Bròdnik, kopáč – Kòpáč, kováč – Kòvač, vodník – Vòdnik; u hrvatskosrpskom: lònčār – Lònčār, nòvāk, – Nòvāk, mržz – Mržz, stàrcić – Stàrcić, vrúčina – Vrúčina, màgarac – Magárac i t. d.

⁶ *Zamanjin* prijevod:

Nemo dicor ego; sic pectora fida sodales.
Sic tenerum dici cari voluere parentes.
Vix ego finieram, quum saeva fervidus ira:
Ultimus ergo, inquit, tu Nemo vorabere caros
Post socios. ...

385-389

pogoda uglavnom smisao Homerova teksta, ali formalno ne daje gotovo ništa od onoga, čime je Odisej diferencirao indefinitni pronomeni od vlastitoga imena, nastojeći izbjeći svakoj sumnji o istinitosti svoje izjave. *Maretić* je u toj stvari nešto bliži grčkom originalu, pogotovu u Kiklopovu odgovoru, gdje akuz. od imena *Nitko* uzima u obliku *Nitka*.

I zaista, on o tom nije nimalo posumnjao, što jasno pokazuje njegov odgovor na Odisejeve riječi:

Οὐτὶν ἐγὼ πύρατον ἔδομαι μετὰ οἷς ἐτάροισιν
τοὺς δ' ἄλλους πρόσθεν· τὸ δὲ τοι ζεινήιον ἔσται. 369—370.

a to pokazuje i to, što ga tako naziva sve dotle (408, 455, 460), dok nije čuo drugo, pravo njegovo ime (504).⁷

S tim u vezi nadaje se zanimljivo pitanje, kako bi Kiklop, pa i sam Odisej, kad bi zatrebalo, kazali lažno ime Οὔτις u genitivu, t. j. kako bi ga deklinirali dalje. Čini se, da ne bismo bili daleko od istine, kad bismo na to odgovorili, da ga zacijelo ne bi uzeli u obliku Οὔτινος, kad se Homer još uopće ne služi genitivnim oblicima τίνος τινος (u njega se nalaze samo oblici: τέο τεο i τεῦ τευ⁸), nego bi ga vjerojatno napravili s obzirom na prvobitni oblik neutruma *τιδ (isp. lat. *quid*, staroind. *čid*) od osnovne ουτιδ-, što se čuva u pridjevu οὐ-τιδ-ανός *ništav, nitkov*, dakle: Οὔτιδος, a po tom onda i Οὔτιδι. Ti bi se oblici mogli uzeti za to rano doba to prije, što se oni javljaju i mnogo kasnije, kod stoičkih filozofa, u 3. vijeku pr. n. e., kao oznaka za lažne zaključke: οὔτιδες, nazvane tako po lažnom imenu Odisejevu.⁹

Na to nas domišljanje navodi to, što su se oblici *v*- fleksije stali razvijati tek onda, kad se prvobitni akuzativni oblik *τιν *τιν, pošto mu je pristupio po analogiji konsonantskih osnova nastavak α, shvatio kao osnova.¹⁰ Od te se osnovne zacijelo razvio nakon akuzativa, koji je u Homera već vrlo zastupan,¹¹ najprije dativ τινι, jer se već u Homera nalaze i dva takva oblika: jedan u Ilijadi (P 68), a drugi u Odiseji (ξ 96), oba povezana s negacijom ου; nakon toga dualni i pluralni oblici, jer i oni već u Homera dolaze, na pr. τινε (δ 26), οὔτινες (ζ 279), a najposlije genitiv, ali on tek iza Homera, uglavnom tek od tragika.¹² Po tom je dakle indefinitni pronomen οὔτις (i u supstantivnoj i u adjektivnoj porabi) dobio prema akuzativnom obliku οὔτινα punu fleksiju οὔτινι, οὔτινος tek iza Homera. Te oblike, dakako, ne bismo mogli postaviti uz akuzativ Οὔτιν, jer on ne predstavlja osnovu, nego prvobitni oblik toga padeža. Fleksijom Οὔτις Οὔτιδος i t. d. vlastito bi dakle ime bilo difrencirano s obzirom na indefinitni pronomen i *akcentom* i *oblikom*.

*

⁷ Ime Οὔτις preuzeli su iz Homera: Euripid, Kiklop 594, 672, 673. – Aristofan, Ose 184, 185. – Lukijan, Razg. mor. bogova 2, 1 i d. – Polijen, Proem. 10. – Suida s. v.

⁸ Isp. na pr. α 217, γ 348, ι 497, ο 509, π 305.

⁹ Isp. Diogen Laertije VII 44, 82, 198. – Zanimljivo je, da se u rimskom vijeku grčke literature javlja i neutrum naše riječi u supstantiviranu obliku: τὸ οὔτι, ali bez pomjeranja akcenta i s gen. pl. τῶν οὔτινῶν (isp. Seksto Empirik, Protiv matem. 1, 15, 17), što u doba, kad kvantitete postaju isohrone, a strogo razlikovanje akcenata pomalo prestaje, nije nimalo neobično.

¹⁰ Hirt, Handbuch d. griech. Laut- u. Formenlehre, 2. Aufl. str. 432; Schwyzler, Griech. Gramm. I, str. 616.

¹¹ Isp. na pr. β 199, δ 690, ζ 176, Α 62, Η 196, Υ 172.

¹² Isp. Eshil, Pers. 242 οὔτινος δοῦλοι κέκληνται φητός.

Kad se Kiklop, opojen vinom srušio na tle i zaspao kao zaklan, približi se k njemu Odisej s usijanim kolcem te mu uz pomoć preostalih šest drugova izbode oko. Strašan noćni krik i dozivanje Kiklopono probudilo je i privuklo druge Kiklope. Pođu k njemu, stanu oko spilje i pitaju, šta je:

τίπτε τόσον, Πολύφημ',¹³ ἀρημένος ὧδε βοήσας
 νύκτα δι' ἀμβροσίην καὶ ἀύπνους ἄμμε τίθησθα;
 ἢ μή τίς σευ μήλα βροτῶν ἀέκοντος ἐλαύνει;
 ἢ μή τίς σ' αὐτὸν κτείνει δόλω ἢ ἐ βίηφιν; 403—406.

Njima iz spilje odgovara na to jaki Polifem:

ὦ φίλοι, Οὐτίς με κτείνει δόλω οὐδὲ βίηφιν. 408.

Kiklopi odgovaraju ovo:

εἰ μὲν δὴ μή τίς σε βιάζεται οἶον ἔοντα,
 νοῦσόν γ' οὐ πῶς ἔστι Διὸς μεγάλου ἀλέασθαι,
 ἀλλὰ σύ γ' εὖχεο πατρὶ Ποσειδάωνι ἀνακτι. 410—412.

»Tako mu odlazeći viknu«, veli Odisej pa nastavlja:

ἐμὸν δ' ἐγέλασσε φίλον κῆρ,
 ὡς ὄνομ' ἐξάπατησεν ἐμὸν καὶ μητις ἀρύμων. 413—414.

U prvom od četiri navedena teksta Kiklopi upravljaju na Polifema tri pitanja: »Zašto si tako viknuo u tu ambrosijsku noć i nama san oteo?« – »Ne odgoni li ti tko od smrtnika protiv tvoje volje stado?« – »Ne ubija li te tko iz prijekare ili silom?« Nas zanimaju ovdje dva posljednja pitanja, što se počinju upitnom partikulom ἢ, uz koju se prislanja negacija μή. Budući da oba pripadaju k istoj vrsti upitnih rečenica, uzimam u raspravljanje samo drugo, a to činim i zato, što Polifem i odgovara samo na nj. Prema odnosu među objema vrstama negativnih pitanja, što ga je odredio A. Musić u raspravi »Pitanja u hrvatskom ili srpskom jeziku«,¹⁴ dobiva pitanje u stihu 406. ovo objašnjenje: »Kiklopi pitaju Polifema: ἢ μή τίς σ' αὐτὸν κτείνει δόλω ἢ ἐ βίηφιν; a sami misle: ἢ (= εἰ) τίς σ' αὐτὸν κτείνει..., t. j. ako (= možda, dopuštamo da) te tko ubija iz prijekare ili silom. Tu svoju misao, koja je samostalna supozicija, negiraju oni negacijom μή pa, izgovarajući je upitnim tonom, traže od Polifema, da potvrdi ono, što oni u njoj suponiraju, t. j. da poreče, da ga tko ubija, u slučaju, ako ga ne ubija, ali oni ne drže, da će Polifem to učiniti, jer sami misle, da ga možda tko ubija, nego očekuju na svoje pitanje pozitivan odgovor. Smisao je dakle pitanja: Ako ne stoji to, da te tko ubija, kaži (sc. da te ne ubija), ali mi držimo, da te možda ubija, te očekujemo, da ćeš možda i ti kazati, da te ubija, t. j. da ćemo na svoje

¹³ Odisej je tek sada doznao pravo Kiklopono ime pa ga odsad katkad i on tako zove (407, 446).

¹⁴ Rad knj. 172. i 184., § 23.

pitanje možda dobiti pozitivan odgovor«. I oni ga, sa stajališta Polifemova, koji pronomen οὗτις uzima kao vlastito ime, i dobivaju, i to u obliku: Οὗτις με κτείνει δόλω... »Nitko (= Odisej) me ubija prijevaram...«, ali s njihova je stajališta odgovor *negativan*, jer oni uzimaju οὗτις u njegovu pravom značenju. A to čine zato, što takvo ime nisu još nigda čuli, pa su po tom prećuli i promjenu akcenta, koju je Polifem u odgovoru vjerojatno označio.

U vezi s dvojakom vrijednosti Polifemova odgovora, pozitivnoj i negativnoj, krije se u njemu i u riječi οὐδέ dvojaki smisao. Polifem želi da kaže: »Nitko (Οὗτις) me ubija prijevaram, a ne silom« (atički bilo bi δόλω καὶ οὐ βίῃφιν), a Kiklopi razumiju: »Nitko (οὗτις) me ne ubija prijevaram ni silom«. Stvar je pjesnik namjerice tako udesio, kako bi se oholu Polifemu pružila mogućnost, da ne prizna upotrebu sile od strane slabića došljaka, koga on, kasnije kad je već izgubio oko, zove ὀλίγος τε καὶ οὐτιδανὸς καὶ ἄκυρος (515).¹⁵

Na pitanje, što je navelo Kiklope, da negiraju svoja pitanja upravo negacijom μή, a ne negacijom οὐ, može se odgovor razabrati već iz onoga, što je gore rečeno o toj stvari, a odande se razabira, da su oni to učinili zato, što su imali negirati takvu svoju misao, koja je *samostalna supozicija* ἢ (= εἰ) τίς σ' αὐτὸν κτείνει ako (= možda, dopuštamo da) te tko ubija, a ne *tvrdnja* κτείνει σέ τις ubija te nitko. S obzirom na očajni krik Polifemov ne bi ipak bilo neispravno tvrditi, da bi Kiklopi mogli izricati i tvrdnju κτείνει σέ τις pa je onda staviti u pitanje, negiranu negacijom οὐ (čemu ne bi bilo nikakve zapreke ni s metričke strane: ἢ οὐ τίς σ' αὐτὸν κτείνει δόλω ἢ βίῃφιν; isp. π 424), ali pjesnik takvo oblikovanje pitanja nije mogao dopustiti, jer bi Polifem u tom slučaju lako pomislio, da ga Kiklopi pitaju: »Ne ubija li te Nitko (Οὗτις) prijevaram ili silom?«, pa odatle zaključio, da su oni nepoćudna došljaka upoznali prije njega, a to već odviše skreće tok priče na drugu stranu, pa je po tom i to jedan od razloga, zašto je u pitanje ušla negacija μή.

Nesporazum između Polifema i Kiklopa izbija pravo iz njihova odgovora na njegovu izjavu Οὗτις με κτείνει. Budući da oni odgovaraju u obliku hipotetičke periode εἰ μὲν δὴ μή τίς σε βιάζεται οἷον ἔοντα (410 i d.), očituju time jasno, da su Οὗτις shvatili kao οὗτις (u supoziciji = μή τίς), a po tom i ostali dio Polifemova odgovora (408) onako, kako je gore pokazano. To bi nesporazumljenje morao bio primijetiti i Polifem, ali kako on na njihove riječi više nikako ne reagira, lako je moguće, da je negirani indefinitni pronomen μή τίς došao u spilju do njegovih ušiju kao μήτις (isp. 414 i v 20), pa da je onda on riječi εἰ μὲν δὴ μή τίς σε βιάζεται οἷον ἔοντα – »ako te sama tu unutra muči tvoja pamet« shvatio kao uvredu i zamuknuo, ne obazirući se više na njih. Uvreda je morala nastati odatle, što je divljan primijetio, da bi se pod riječju μήτις imala razumijevati »luda pamet«. A to je mogao s pravom zaklju-

¹⁵ Isp. Ameis-Hentze, Homers Odyssee ad t 408 (12. Aufl.).

čiti iz stiha 411., gdje oni spominju neku νοῦσον Διός,¹⁶ kojoj nije moguće umaći, i iz stiha 412., gdje drže, da je bar on u takvu položaju, da može pozvati moćnoga pomoćnika, oca svoga Posidona (ἀλλὰ σύ γ' εὔχεο πατρὶ Ποσειδάωνι ἀνακτι), da ga izbavi iz te nesreće.

S tim su se riječima Kiklopi udaljili od spilje, prepustivši ludaka njegovoj boli i sudbini, a Odisejevo se srce nasmijalo, što ih je prevario spretno izmišljenim imenom i dobrom svojom pameti: μήτις ἀμύμων (dobra pamet) u stihu 414. očito je namjerno udešen odziv na indefinit μήτις u stihu 410., što je u ušima Polifemovima odjeknuo kao μήτις νοσώδης (bolesna pamet).

*

Homonymne riječi (i s razlikom u akcentu) οὔτις - Οὔτις i paronymne μήτις - μῆτις dvije su igre riječima, koje teoretici, koliko je pisac mogao ustanoviti, ne navode među svojim primjerima iz klasične filologije.¹⁷ One se obje nalaze u onom dijelu Odiseje, za koji se drži, da je postao proširivanjem nekoga nastavljača, a obično se u nauci naziva νόστος (ε—ν¹)¹⁸. S tim u vezi moglo bi se nagadati, da se prva igra riječima: οὔτις - Οὔτις nalazila već u Praodiseji, jer je takve naravi, da ju je pjesniku morala donijeti već sama priča, a kod druge μήτις - μῆτις da je možda bio na poslu (bar kod drugoga dijela njezina) pomenuti nastavljač. On je naime, umećući u Praodiseju motiv o Posidonovu gnjevu, umetnuo u nju i stih 412. (ἀλλὰ σύ γ' εὔχεο πατρὶ Ποσειδάωνι ἀνακτι), dakle je mijenjao tekst upravo na onom mjestu, gdje se nalazi druga igra riječima (μήτις u stihu 410., a μῆτις u stihu 414.), pa je po tom lako moguće, da je i riječ μῆτις kao odziv na indefinit μήτις došla na to mjesto njegovim nastojanjem.

INHALT

Der Verfasser analysiert Homers Odyssee ι 343 ff. und versucht folgendes zu zeigen:

1. a) Die Akzentverschiebung οὔτις (= úutis) — Οὔτις (= úutis) ist in dem Moment eingetreten, als Odysseus das Indefinitum οὔτις dem Polyphemos als seinen Namen bezeichnete; vgl. γλαυκός - Γλαῦκος, ζανθός - Ξάνθος, ἀρετή - Ἀρέτη u. s. w. und im Slovenischen: kováč — Kòvač, vodnik — Vòdnik, im Serbokroatischen: lònčar — Lònčar, nòvak — Nòvak, stàrčić — Stàrčić, vručina — Vrùcina u. s. w. Was also die späteren Grammatiker graphisch differenzierten, das war schon vom allen Anfang da.

¹⁶ Pod riječima νοῦσος Διός prvi je razumijevao ludilo K. L. Kayser (Homerische Abhandlungen ad ι 411), ali bez pravoga odziva među komentatorima (isp. ipak Ameis-Hentze ad l. c.), iako pomna analiza teksta navodi samo na takvo shvaćanje.

¹⁷ Isp. i Z. Škreb, Značenje igre riječima. Rad knj. 278., str. 92., 93., 101. i 151. i d.

¹⁸ Isp. E. Bethe, Homer. Dichtung und Sage. 2. Band: Odyssee, Kyklos, Zeitbestimmung. Leipzig u. Berlin 1922., str. 109. i d.

b) Die volle Flexion des falschen Namens Οὔτις-Οὔτιν (ι 366) wäre wohl vom Stamm τιδ- (vgl. οὐ-τιδ-ανός) gebildet: Οὔτις, Οὔτιδος, Οὔτιδι, Οὔτιν, weil die Formen τίνος τινος bei Homer noch nicht vorkommen. Somit wäre der Personennamen Οὔτις im Vergleich zum Indefinitum οὔτις sowohl durch die Betonung als auch formell differenziert.

2. a) Die Negation μή in der Frage ἢ μή τις σ' αὐτὸν κτείνει δόλαρ ἢ βίηρι (406, vgl. auch V. 405) findet ihre Erklärung einerseits in der Negierung einer selbständigen in die Frage gestellten Supposition: ἢ (= εἰ) τις σ' αὐτὸν κτείνει..., d. h. wenn (= wir geben zu, daß) dich jemand tötet, andererseits darin, daß die mit οὔτις formulierte Frage (ἢ οὔτις σ' αὐτὸν κτείνει...) Polyphemos auch so hätte auffassen können, als ob die Kyklopen fragten: ἢ Οὔτις (= Odysseus) σ' αὐτὸν κτείνει, wodurch aber die Polyphemossage zu sehr geändert würde.

b) Das Mißverständnis, das aus den Worten der Kyklopen εἰ μὲν δὴ μή τις σε βιάζεται οἷον ἔοντα (410) hervorgeht, scheint Polyphemos nicht bemerkt zu haben, weil er sonst darauf doch etwas erwidert hätte. Demnach ist es sehr wahrscheinlich, daß das negierte Indefinitum μή τις in seinen Ohren als μήτις (vgl. ι 414 und υ 20), und zwar als ein μήτις νοσώδης geklungen hat, was die Worte νοῦσον γ' οἷ πῶς ἔστι Διὸς μεγάλου ἀλέασθαι (411) hätten veranlassen können, was zur Beleidigung und zum vollen Ignorieren der Kameraden führte. Demnach wäre also Odysseus' μήτις ἀμύμων (414) ein absichtlich erfundener Wiederhall des Indefinitums μή τις (410) (in Polyphemos' Ohren als ein μήτις νοσώδης).

c) Von den zwei Wortspielen: οὔτις-Οὔτις, μήτις-μήτις gehört das erste der Urodissee an, während das zweite (wenigstens in seinem zweiten Teile) auf den Erweiterer der Urodissee zurückgeht.